

Lilia Nenescu - Vitalie Sprînceană

Alexandra în Chișinăul anului 2050

Această carte este dedicată tuturor celor care luptă pentru un oraș mai bun.

Text: Lilia Nenescu • Vitalie Sprânceană

Ilustrații: Lilia Nenescu

Machetare: Vitalie Sprânceană

PLATZFORMA

CHIȘINĂU, 2020.

Această carte a fost scrisă și ilustrată în iulie-august 2020. Experiența de a sta în carantină la bloc a inspirat viziunile despre viitorul orașului descrise în această carte - un oraș verde, rezilient, incluziv, comestibil, solidar și participativ.

Lilia Nenescu - Vitalie Sprînceană

Alexandra în Chișinăul anului 2050

Eduminică dimineăta. O zi
însorită și luminoasă de
vară.

Lîngă fereastră se aud cîțiva
pițigoii. Sunt mai gălăgioși în
dimineăta asta. Alexandra
aruncă o privire peste
fereastră și își dă seama că a
uitat să facă plinul de semințe
în farfuria păsărilor. Pițigoii
se ceartă de la cele cîteva
semințe rămase.

"Am înțeles, prietenii mei palavragii, e timpul să mă trezesc. Dacă n-ați avut parte de o cină copioasă, mă revanșez cu un dejun sățios". Alexandra se ridică din pat și se apropie de fereastră. Bagă mîna în desagă, scoate un pumn de semințe și le toarnă generos în farfurie. Stă pentru cîteva clipe și se uită la pițigoii care ciugulesc cu poftă. I se face foame.

Bucătăria e plină de aroma caldă și dulce a prăjiturilor cu căpșuni proaspăt culese din grădina de pe acoperiș. Părinții Alexandrei stau deja la masă, își sorb cafelele și discută ceva.

Se așează la masă și mănâncă o prăjitură, apoi încă una și încă una.

În timp ce înfulecă cu poftă din prăjituri, Alexandra pare să se confrunte cu o dilemă pe care nu știe cum să o rezolve. Vrea să aibă tot timpul pentru a savura prăjiturile pe îndelete, dar în același timp n-are răbdare să ajungă cât mai repede la Guguță.

Prăjiturile continuă să dispară, iar cînd farfuria
"se golește", o decizie pare să se impună fără prea
multă bătaie de cap. În scurt timp familia iese pe ușa
blocului.

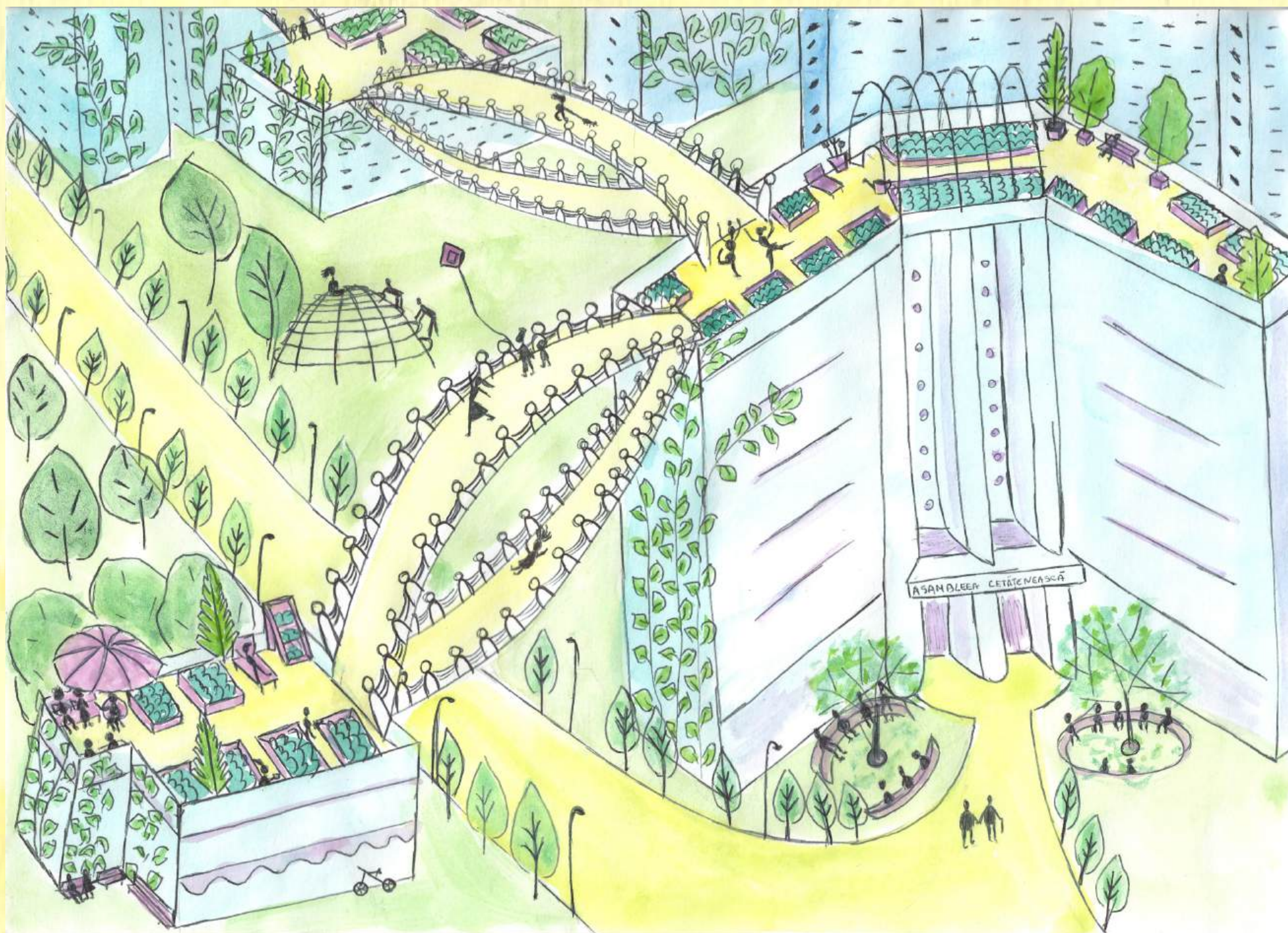

Cîteva minute mai tîrziu Alexandra ajunge în Grădina Publică și imediat zărește clădirea Guguță. E încă devreme și e cam puțină lume...

În tot orașul Chișinău, Casa Comunală "Acasă la Guguță" e locul preferat al Alexandrei. Deși nu prea pricepe ce e aia casă comunală părinții i-au explicat că această clădire e locul în care cetățenii, de toate vârstele, se adună să discute despre oraș, despre lucrurile ce pot fi făcute ca orașul să fie mai bun. Alexandra încă nu știe cum poate orașul să fie mai bun, dar știe că nu-i înghețată mai bună ca la Guguță, iar florile din grădina de pe acoperiș îi par cele mai frumoase.

În anul 2050, toate clădirile din oraș au grădini pe acoperiș. În unele cresc legume și fructe. Spre exemplu, acoperișul blocului în care locuiește Alexandra găzduiește o grădină în care locuitorii cresc roșii, castraveți, busuioc, cimbru, salată, ardei, căpșuni și flori perene.

Pe alte grădini de acoperiș din oraș cresc flori și ierburi sălbatice colorate care dau oxigen și hrănesc albinele și alte insecte. Așa este grădina de la Guguță. Toate grădinile de acoperiș sunt conectate prin coridoare verzi ce trec deasupra străzilor. Împreună acestea formează al doilea etaj al orașului. Un etaj verde, comestibil și pietonal.

Afiș:

- # Discuție publică
"Noi tehnologii de dezvoltare
a energiei verde în oraș",
la Academia Populară.
- # Atelierul artistic "Herbarium
în grădină.
- # Atelierul "Călătorie în trecut:
destinație anul 2020",
la Centrul Exploratorilor Urbani.
- # Atelierul de fotografie urbană,
la UrbArt.

Ajunsă la Guguță,
Alexandra citește
despre activitățile
care se întâmplă
azi.

- Discuție publică
"Noi tehnologii
de dezvoltare
a energiei
verde în oraș",
la Academia
Populară.
- Atelierul
artistic
"Herbarium
urban", în
grădină.
- Atelierul
"Călătorie în
trecut: destinație
anul 2020",
la Centrul
Exploratorilor
Urbani.
- Atelier de
fotografie urbană
la UrbArt.

Alexandra este o copilă foarte curioasă, o fascinează istoria și călătoriile. Alege, desigur, activitatea care le combină pe ambele: călătoria în trecut. Atelierul se desfășoară chiar în fața cafenelei, pe iarbă, sub imensul platan despre care se spune că ar fi acolo de peste o sută de ani. Sub platan Alexandra îi zărește pe Marius și Ani.

Copiii nu s-au văzut de cîteva zile și pornesc o discuție despre atelierul de săptămîna trecută. Atunci au avut misiunea de a culege, din grădinile de acoperiș, o listă de 10 plante sălbatice (romaniță, gușa porumbelului, margaretă, trei frați pătați, cicoare, untișor, scai vînăt, corovatică, pojarniță, ventrilică). 8 dintre ele au fost găsite foarte repede iar pentru celelalte 2 copiii au avut nevoie de ore bune - pe ultima - o floare albastră cu numele de ventrilică au găsit-o tocmai pe un acoperiș la Poșta Veche...

Moderatoarea Atelierului, Octavia, îi roagă pe copii să se adune câte doi-trei în grupuri.

Alexandra face cu ochiul prietenilor săi și în două clipe au format grupul. Ceilalți copii se adună în alte două grupuri.

Octavia împarte fiecărui grup câte un bilețel cu o întrebare, iar copiii au la dispoziție 3 ore pentru a investiga orașul și a găsi răspunsurile. Unica condiție, amintește Octavia, este următoarea: "Investigăm orașul prin toate metodele posibile doar explorându-l fizic, nu online".

Alexandra desface bilețelul și citește întrebarea "Cum arăta Centrul Comunal Acasă la Guguță în anul 2020?"

Copii privesc nedumeriți unul la altul.

- Prieteni, eu n-am habar ce se întâmpla cu Guguță în 2020.

2020 a fost atît de demult, poate Guguță încă nici nu exista, și atunci ce să descoperim? se indignează Marius.

- Hai să nu cedăm înaintea de vreme. Unde este spiritul vostru de aventurieri, prieteni? Și apoi 2020 n-a fost chiar așa de departe, au trecut abia 30 de ani.

- Asta e foarte puțin pentru o viață de om, ce să mai zicem pentru o viață de clădire, exclamă Alexandra.

- Pun pariu că Guguță
deja exista în 2020, zice
Alexandra.

- Pun rămășag că nu
exista, spune Marius. Dacă
eu câștig, o să mă ajuți să
găsesc toate florile de câmp
care lipsesc în ierbarul
meu.

- Iar dacă eu câștig, tu o să
mă ajuți să adun semintele
tuturor soiurilor de roșii
care cresc la noi în oraș,
adaugă Alexandra.
Cei doi bat palma iar Ani
confirmă pariul.

- Haideți să începem investigația noastră de la primărie. Azi primara are ore de audiență pentru copii. Vă asigur că ea știe multe despre orașul nostru și poate ne spune cîte ceva și despre Guguță.
Copiii pornesc spre primărie. .

Primara stă comodă pe un scaun de paie și le face semn copiilor să ia loc.

- Cu ce vă pot ajuta, copii? întreabă primara.

- Azi la cercul exploratorilor urbani de la Guguță trebuie să investigăm istoria Centrului Comunal Guguță, zice Alexandra.

- Ce anume vă interesează despre Guguță? Grădina? Centrul comunal? Cafeneaua?

- Ne interesează toate astea și mai ales cum arăta clădirea în 2020, specifică Ani.

- Tot avea grădina pe acoperiș? întreabă curioasă Alexandra

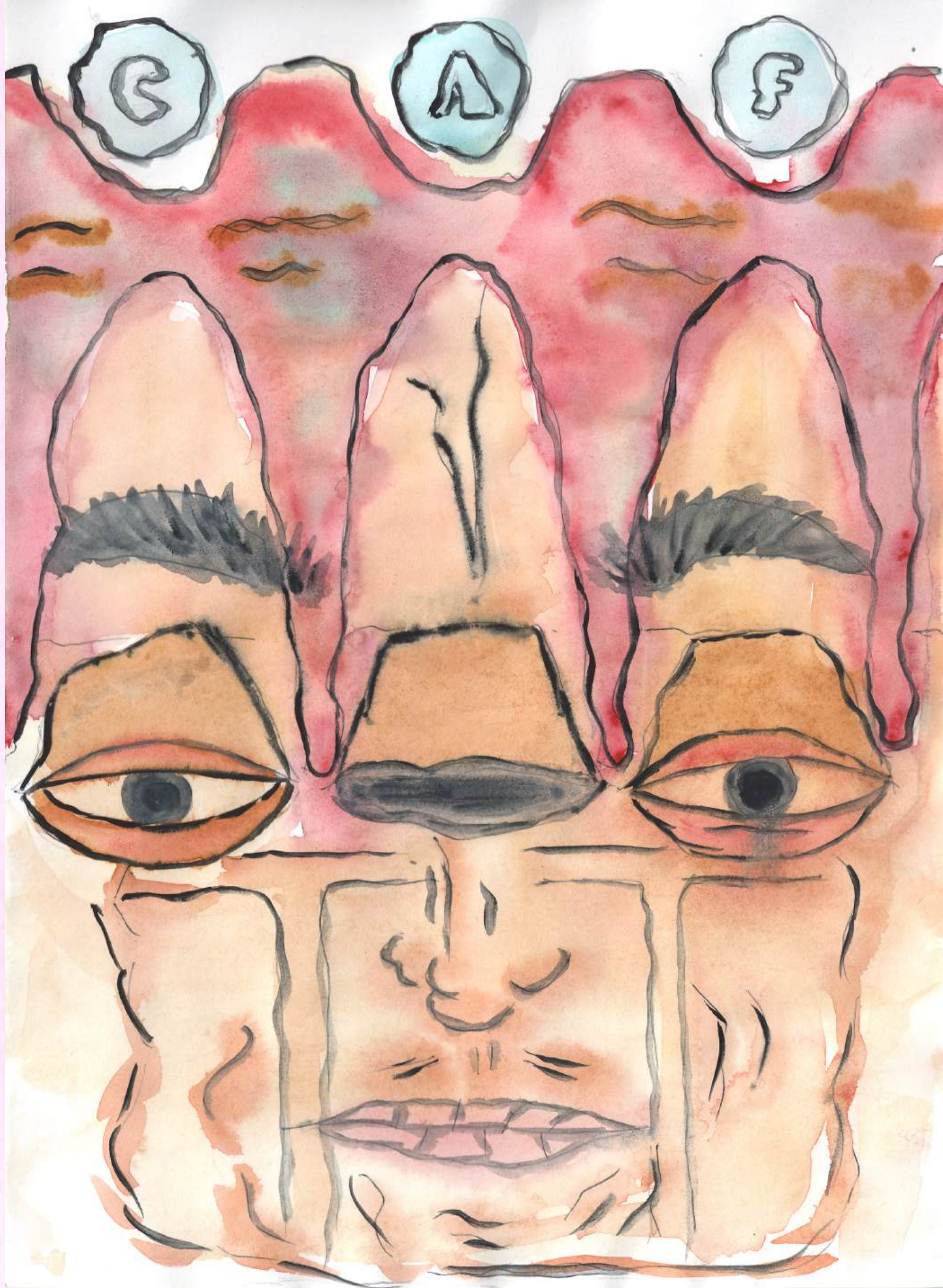
- Se făcea înghețată de căpșuni? Era și centrul artistic UrbArt? întreabă Marius.

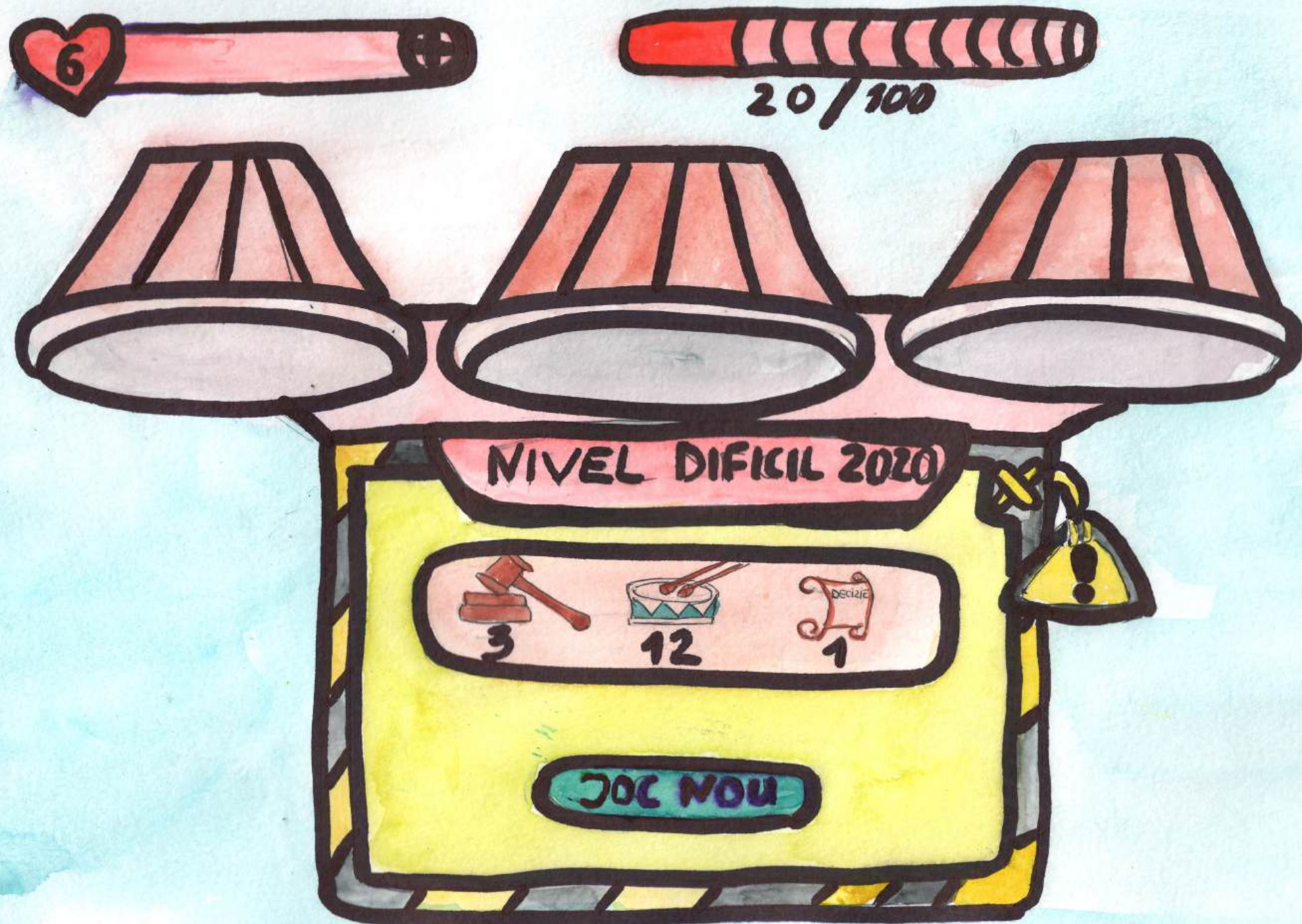
- Și Academia Populară? adaugă Alexandra

- Admir
curiozitatea
voastră, copii. Să
știți că în 2020
orașul arăta total
diferit, iar Guguță
nu este o excepție.
Istoria clădirii
începe de fapt în
anii 1970.

- Vai, deci Guguță
are deja 70 de
ani, exclamă Ani.

- Are 70 de ani
dar nu arată
deloc bătrână.
Oare clădirile
nu îmbătrânesc?
Nu fac riduri
pe fațadă și pe
pereți? întreabă
Alexandra.

Primara zîmbește cu îngăduință.

- Îmbătrînesc și clădirile dacă nu sunt protejate și îngrijite. Asta este istoria lui Guguță. O istorie despre importanța grijii față de oameni, natură, clădiri și oraș. Din anii 70 pînă prin anii 2003-2004, Guguță a fost o cafenea obișnuită în Grădina Publică. La început a fost Povestea apoi Norocul, și apoi Guguță, astea sînt numele cafenelei de-a lungul anilor. Guguță are mai multe vieți, exact ca personajele din jocurile electronice. Dar spre deosebire de jocurile electronice, fiecare viață a lui Guguță nu începe de la zero ci o continuă pe cea precedentă.

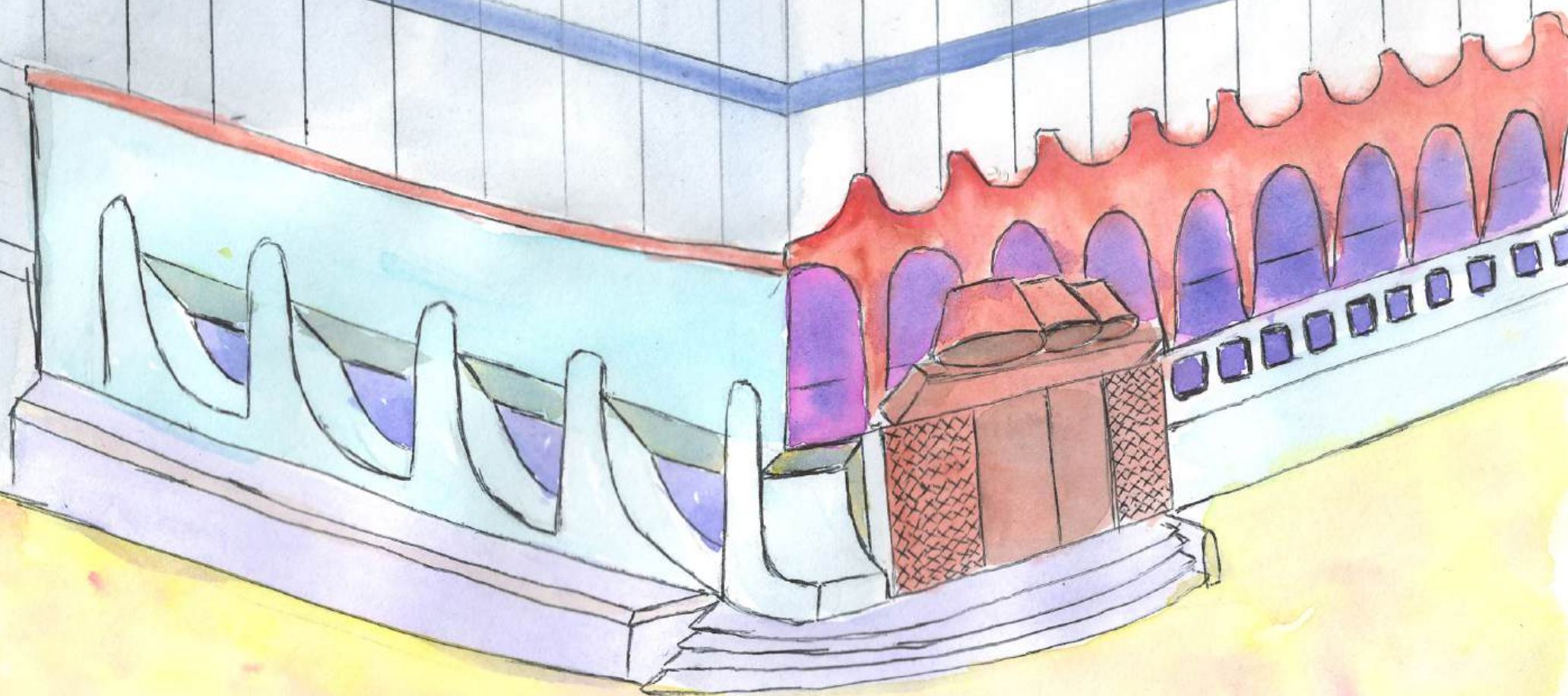
- Clădirile tot au memorie? Guguță ține minte cum arăta în viețile trecute? întreabă Ani.

-Noi ținem minte și asta este cel mai important. În anul 2020 Guguță nu era încă nici cafenea, nici centru comunal, nici Urbart. Guguță era doar fantoma unei foste cafenele. O clădire pustie în care nu mai intra nimeni și pe care un grup de oameni lacomi au pus ochiul să o dărîme. Ei reușiseră, prin diverse șiretlicuri, să acapareze cafeneaua și pămîntul din parc și voiau să ridice acolo un hotel cu zece etaje.

-Cum adică, Guguță ar fi putut să nu existe? Și în locul ei să fie construit un hotel? se indignă Ani.

-Ce trist era anul 2020. N-aș fi vrut să trăiesc într-un an în care Guguță nu există, conchide Marius. Ce-am fi făcut noi duminicile?

-Dacă nu era Guguță probabil nu ne-am fi cunoscut niciodată și nu am fi devenit prieteni, spune Alexandra.

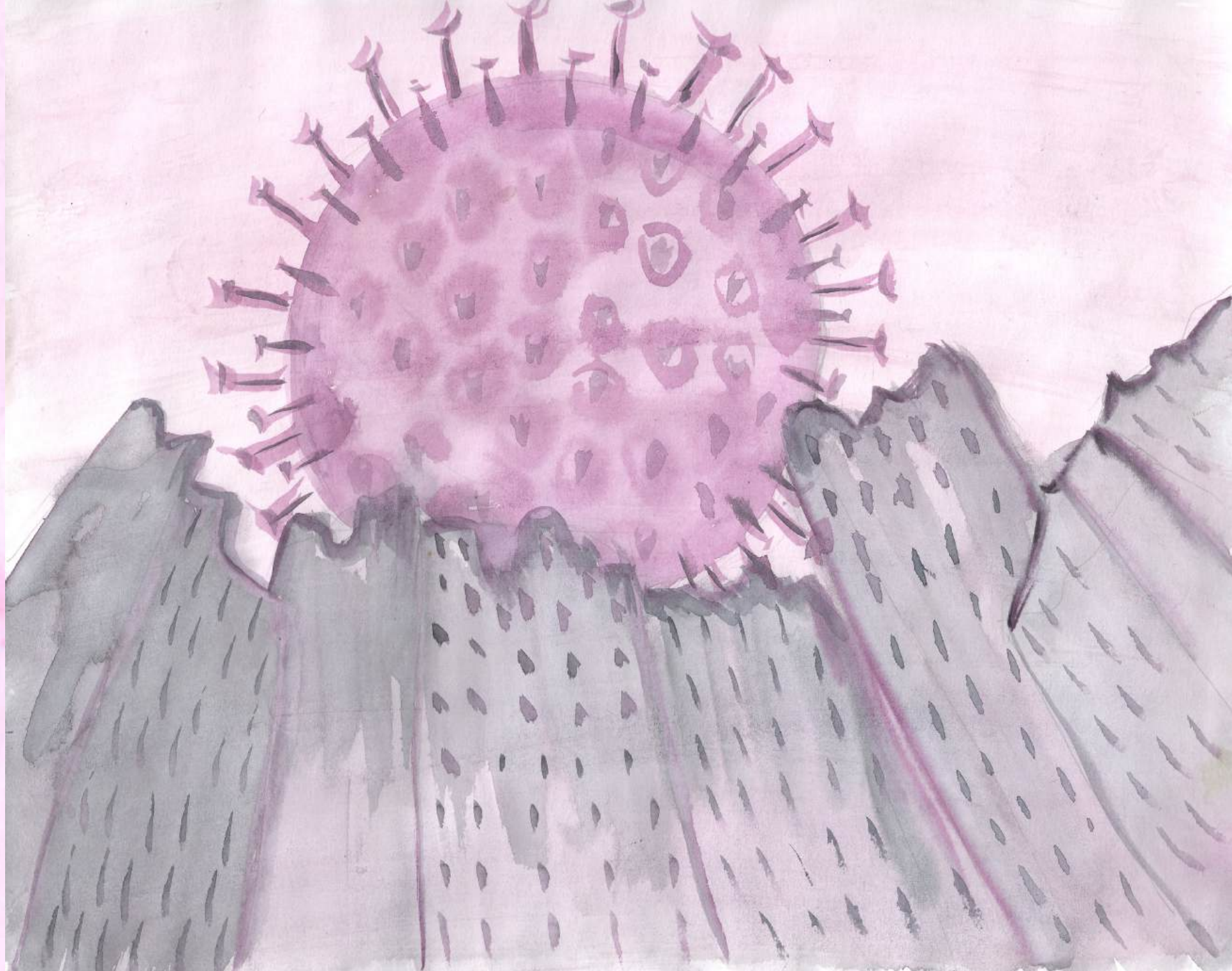

- Da, așa ar fi fost dacă nu se găsea un alt grup de oameni, care iubeau orașul, și care s-au adunat pentru a proteja Cafeneaua și parcul. Oamenii aceia au vorbit mult altor oameni despre cafea, au scris scrisori, au ieșit în stradă să ceară păstrarea Cafelei. Au cîntat la tobe, au desenat pancarte, au făcut proteste, au solicitat de la autorități să protejeze cafeneaua și parcul. Au cerut ca clădirea să fie inclusă în registrul monumentelor. Copiii ascultă cu gurile căscate.

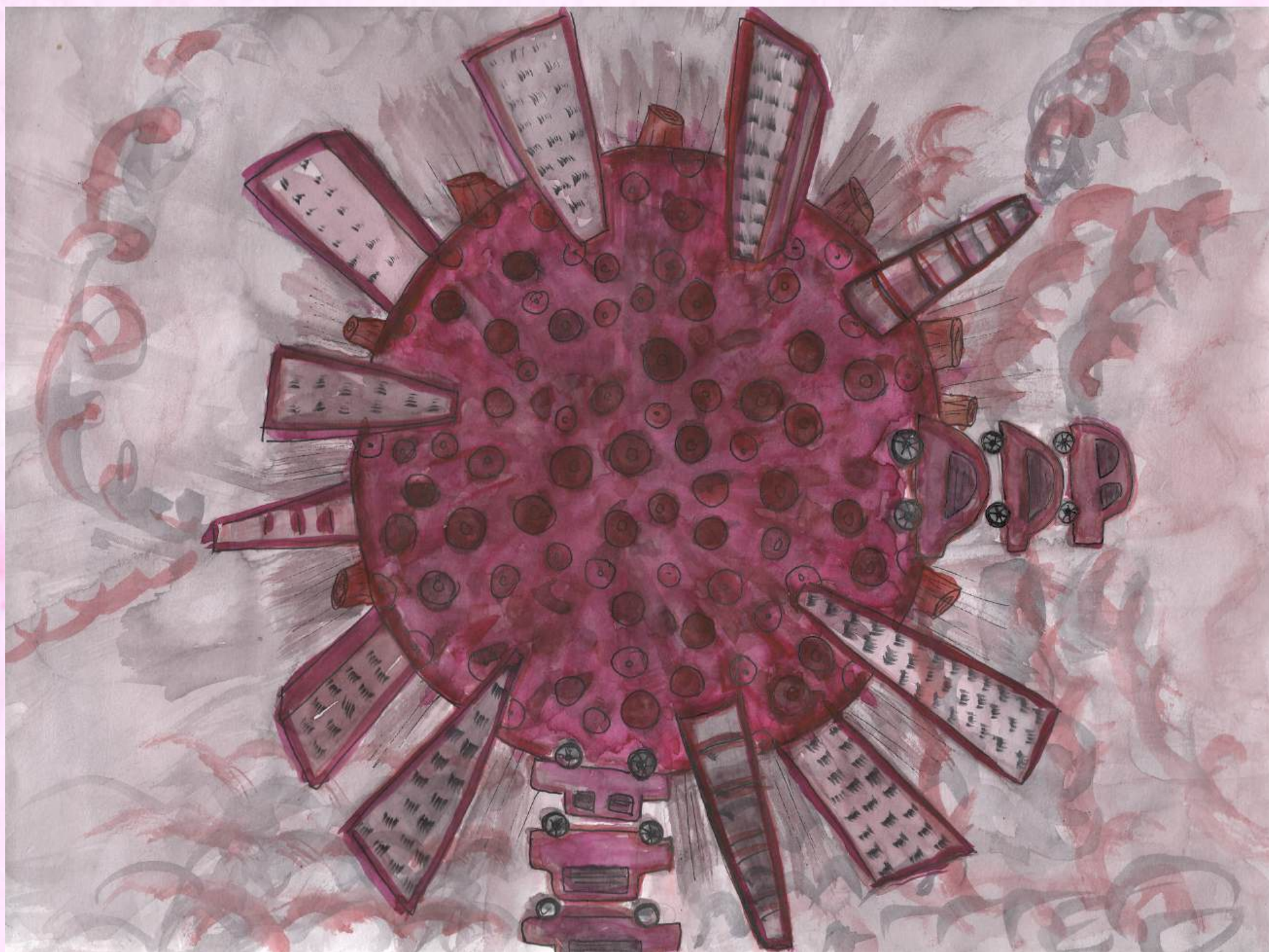
- Ce a fost mai departe? Care grup a câștigat? întreabă Alexandra.

- Dacă Guguță azi există, înseamnă că au câștigat cei care au apărut parcul și cafeneaua.

Primara face o scurtă pauză, ca și cum își adună gândurile și amintirile...Apoi continuă.

- O nenorocire a grăbit lucrurile și i-a determinat pe oameni să regândească în general viitorul orașului, nu doar al parcului, sau al cafenelei. În anul 2020 în lumea întreagă a fost pandemie de coronavirus. Nici Chișinăul nu a fost ocolit. Virusul a căzut deasupra orașului ca o bombă care a distrus modul de viață anterior pandemiei. Oamenii se îmbolnăveau, mulți au murit.

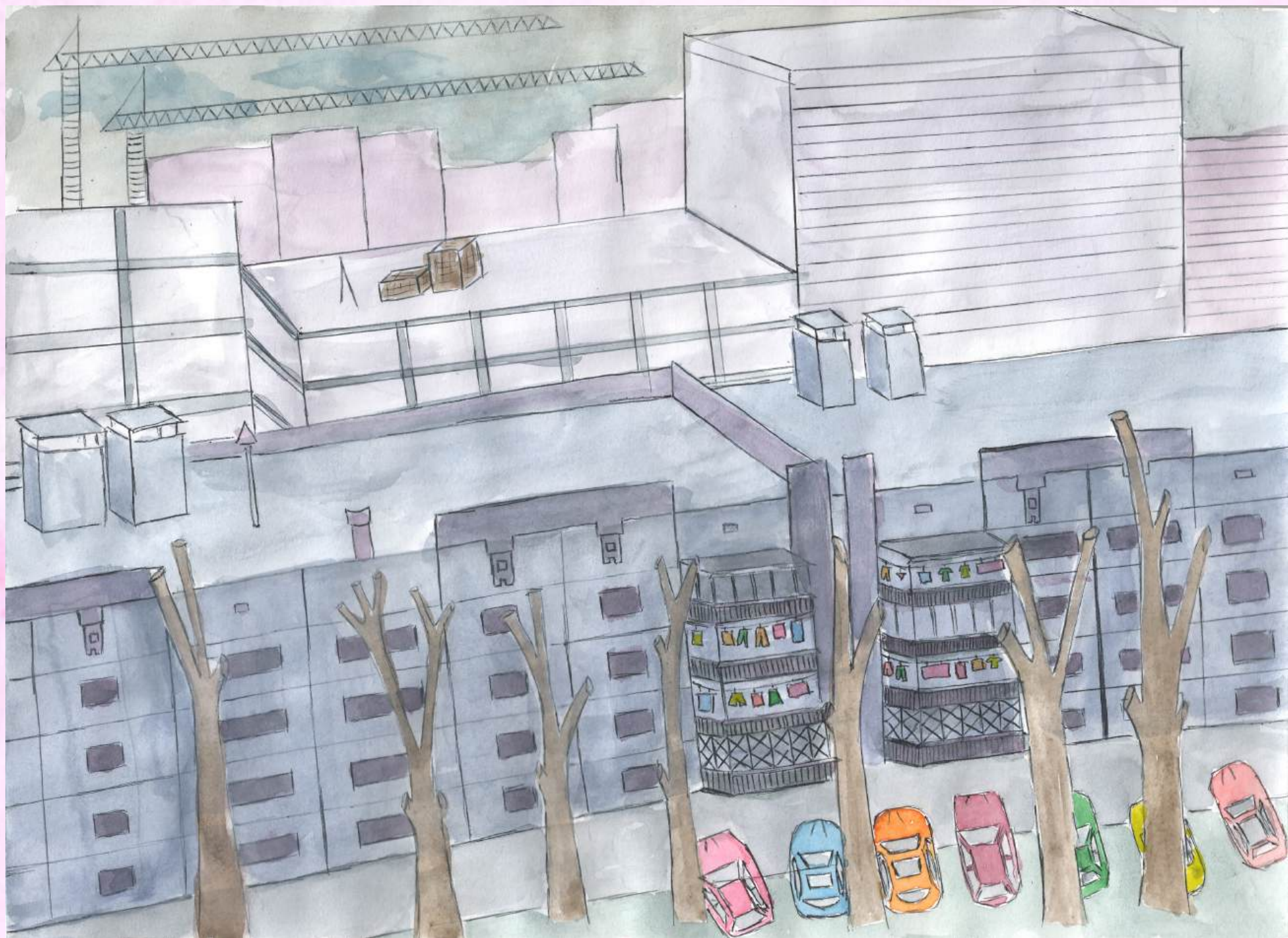
În timpul pandemiei oamenii au înțeles că orașul care se dezvoltă doar prin densificare, care taie păduri și parcuri pentru a construi încă o clădire, încă un hotel, încă un magazin, acest oraș nu va putea supraviețui. Oamenii au priceput că orașul trecutului era chiar responsabil de declanșarea pandemiei. Orașele defrișau prea multe păduri pentru a se hrăni, distrugeau prea multă natură, poluau prea mult, produceau prea multe deșeuri. Orașul trebuia să se schimbe.

Oamenii au înțeles că orașul are nevoie de mai multe spații verzi, mai multe grădini și parcuri. Și la sigur, un hotel în parcul central nu se încadra nicidecum în această nouă viziune asupra orașului. De fapt de hotele nu avea nevoie nimeni pentru că oamenii nu mai călătoreau. Așa că în 2021 primăria a răscumpărat Cafeneaua și a pornit un plan de înverzire a orașului: **Chișinăul verde și rezilient.**

- Ce însemna acel plan? întreabă Ani
- Planul însemna ca orașul să protejeze spațiile verzi existente și să creeze altele noi – scuaruri, parcuri, grădini urbane. Conform planului, fiecare locuitor al orașului trebuia să aibă un parc mic la cel mult 5 min de casă și fiecare clădire urma să aibă grădină pe acoperiș. Apoi, în fiecare cartier trebuiau să existe parcuri și grădini mai mari unde să se adune oamenii și să crească pomi fructiferi.

Orașul arăta complet diferit înainte, era aglomerat, poluat și sur. Avea străzi late din beton pe care circulau o grămadă de mașini, acoperișurile erau pustii și pe ele creșteau doar țevi ruginite. Oamenii mâncau lucruri negustoase și nesănătoase de la magazin, aduse din alte părți ale lumii.

- Oare există undeva imagini sau filme sau proiecții holografice despre aceste lucruri?
- Desigur, toate astea sînt la Muzeul Orașului.
Primara ia infocomanda și rostește cu voce tare: "Vreau să vorbesc cu Mo de la Muzeul Orașului". Mo ajunge imediat în fața copiilor.
- Bună, sînt Mo, robotul-holografic de la Muzeul Orașului. Cum vă pot ajuta?
- Vrem să vedem cum arăta Acasă la Guguță în trecut, în 2020, răspunde Alexandra.
- Să văd ce avem: înainte de 2010, sînt doar cîteva imagini, inclusiv alb negru. După 2014 avem mai multe poze, avem video, istorii și multe alte documente. Din 2025 avem întreg procesul filmat și făcut în proiecție de 3D.

Pe peretele lateral Mo proiectează mai multe cadre: întâi o clădire pe o imagine alb-negru, apoi o altă imagine cu o sărbătoare în interiorul cafenelei, probabil prin anii 1990, apoi o poză cu o clădire pustie prin anul 2010, apoi, în 2020 grupuri de oameni care fac diverse activități la cafenea – desenează pancarte de carton, bat tobe, privesc filme, fac curățenie, plantează flori. Cu începere din 2025 filmul devine familiar copiilor: roboți-constructori amenajează grădina de acoperiș, alți roboți lucrează la clădire... În 2030 apare inscripția – Centrul Comunal și copiii văd proiecții de oameni, care seamănă mult cu părinții lor, mergînd spre Cafenea...

Copiii privesc fascinați.

- Uau! Cîtă istorie au clădirile astea! Mulțumim, Mo, exclamă Alexandra.

- Și eu vă mulțumesc pentru interes, copii. Sper să ne mai vedem. Eu știu toate poveștile orașului nostru.

Mo se stinge. Copiii îi mulțumesc primarei și pornesc înapoi spre Atelier.

Alexandra îl tachinează pe Marius.

- Când începem să căutăm florile pentru ierbarul meu? Eu pot chiar de mâine. Marius nu pare deloc supărat că a pierdut pariul, însă Ani se simte exclusă.

- Eu, legiuitoarea pariului dintre voi, desfac condițiile rămășagului și propun o soluție fără învingători și învinși. N-ar fi mai bine să adunăm flori și semințe împreună?

Tustrei cad de acord că această soluție este cea mai dreaptă.

Celelalte grupuri sînt deja acolo. Copiii sînt nerăbdători să povestească ce descoperiri au făcut despre orașul lor. Alexandra află că și ceilalți copii au călătorit în anul 2020 și au descoperit istoriile unor locuri din oraș, râul Bîc și Parcul Republican. Poveștile sînt la fel de incredibile. Ea află, bunăoară, că înainte de a fi un râu cu pești, bărci, parcuri, grădini, râul Bîc era în anul 2020 un pîrîu murdar în care pluteau gunoaie de plastic și a cărui apă era poluată și tulbure.

În 2020, Parcul Republican nu era deloc un centru cultural în aer liber ca acum. În locul lui se găseau ruinele fostului stadion republican – un loc abandonat, neîngrijit și pe cale de dispariție.

Copii sunt uimiți să afle că orașul pe care îl iubesc așa cum este ar fi putut să nu existe dacă se construia un hotel, dacă se tăia un parc, dacă mașinile continuau să se înmulțească – orașul lor ar fi fost mai trist decât orașul din 2020. Un oraș în care demult ar fi fost tăiat și ultimul copac.

Copiii înțeleg că orașul este o ființă vie, care respiră și are memorie și care are grijă de cetățeni dacă aceștia au grijă la rîndul lor de el.

Iar viitorul nu este un tărîm care ne așteaptă să-l populăm, dar un spațiu construit de noi toți, aici și acum...

Orașul Viitorului

Verde - este orașul care nu mai luptă cu natura dar trăiește în armonie cu ea. În acest oraș, copacii sunt protejați, sunt create mini-păduri urbane care sporesc biodiversitatea și combat poluarea. Aici fiecare locuitor are acces la spații verzi calitative în raza de 50-100 metri de la locuința sa. În orașul verde acoperișurile nu mai sunt goale și de beton, dar sunt transformate în adevărate enclave verzi și chiar comestibile. Fiecare 100 m² de acoperiș verde produce timp de un an suficient oxigen pentru 100 de locuitori, elimină din atmosferă 1.8 tone de CO₂.

Rezilient - orașul care este pregătit pentru a înfrunța orice tip de criză sau calamitate. Acest oraș își produce în mod sustenabil energia pe care o consumă. Acest oraș sortează, reciclează și reutilizează deșeurile pe care le produce. Acest oraș nu-și irosește resursele de apă, dar le gestionează chibzuit și le regenerează acolo unde este posibil. Acest oraș își crește hrana. Orașul rezilient nu poluează dar combate poluarea. Aici mobilitatea de bază este transportul public și ciclismul. Orașul rezilient dezvoltă nu doar infrastructură dar și comunități locale.

Incluziv - orașul care este planificat ținând cont de necesitățile fiecărui locuitor și grup de locuitori: femei, copii, vârstnici, persoane cu necesități speciale.

Comestibil - un oraș care își crește măcar parțial hrana pe care o consumă. Acest oraș comestibil este rezilient alimentar, adică nu depinde de lanțurile alimentare globale (de hrană care este produsă în altă parte a lumii) și deci ar putea supraviețui atunci când undeva în lanțul de producție se va întâmpla vreo criză. De exemplu, în timpul pandemiei din 2020 mai multe produse alimentare au dispărut de pe rafturile magazinelor. Ele nu puteau fi transportate spre Chișinău pentru că transporturile fuseseră sistate. Orașul ar fi mult mai puțin vulnerabil dacă și-ar produce o parte din hrana pe care o consumă.

Solidar - orașul solidar este orașul în care locuitorii au o atitudine de prietenie, simpatie și cooperare unii față de alții. Ei se văd ca prieteni și aliați, nu ca și concurenți. Ei sînt gata să se ajute cu orice ocazie și pun interesul comun deasupra intereselor private egoiste.

Participativ - fiecare locuitor al orașului, indiferent de vîrsta, genul, poziția sa socială, limba vorbită, religia, locul de muncă are dreptul să participe la administrarea orașului. Orașul este un bun comun care aparține tuturor. În această carte, bunăoară, primăria are ore de audiență pentru copii iar Centrul Comunal Guguță învață locuitorii să fie activi și să participe în viața orașului.

Despre carte

Ați răsfoit o carte neobișnuită - o poveste activistă pentru copii.
Ce înseamnă activistă?

Simplu: înseamnă că noi, autorii, v-am zis de fapt două povești în una. Pe de o parte, v-am zis povestea fetei Alexandra care trăiește în 2050 și călătoria ei în Chișinăul din 2020, adică orașul de azi. Pe de altă parte v-am povestit o istorie în care lucrurile frumoase se întâmplă pentru că oamenii decid să participe activ la modul în care orașul este construit zi de zi.

Ambele povești sînt importante pentru noi.

Intențiile cărții sînt multiple.

În primul rînd vrem ca ea să contribuie la popularizarea unei cauze - cea a salvării Cafenelei Guguță din Grădina Publică "Ștefan cel Mare". Grupuri precum Occupy Guguță încearcă să protejeze Cafeneaua Guguță și Grădina Publică deja de cîțiva ani.

În al doilea rînd, cartea reprezintă un instrument prin care încercăm să captăm rostul mai mare al unor lupte urbane, precum lupta pentru cafeneaua Guguță, și să le integrăm într-o viziune generală despre un oraș și un viitor în care să vrem să trăim. Cartea vrea să fie un ocean magic ce ne-ar permite să ne imaginăm și să întrezărim viitorul. Vrem un viitor verde al orașului Chișinău și îl vrem cît mai rapid. În situații precum această pandemie, ar trebui să ne gîndim cum să facem orașele mai rezistente și mai adaptabile la asemenea crize. Orașul verde, orașul care își crește singur hrana, orașul care își respectă locuitorii, orașul care trăiește într-un conflict minim cu natura - acest oraș este mult mai rezistent la crize și mult mai interesant și sănătos pentru locuitorii săi decît orașul Chișinău în care trăim acum.

În al treilea rînd, cartea își propune să povestească copiilor despre marile și micile lupte urbane pe care cetățenii orașului le poartă pentru diverse spații publice, amenințate de interese de afaceri sau de alte interese. Prezentul și viitorul orașului sînt decise în fiecare zi, în momente cînd unii oameni aleg să facă un lucru (de exemplu să construiască o clădire în locul unui teren de joacă sau într-un parc) iar alți oameni se adună pentru a se împotrivi.

Viitorul trebuie cîștigat, nu așteptat să vină.

